

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Tomáše Langáška, soudkyně zpravodajky Jiřiny Chmelové a soudkyně Veroniky Juříčkové v právní věci žalobce: **V. D. C.**, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 7. 3. 2024, č. j. MV-40957-3/OAM-2024, o kasační stížnosti žalobce proti výroku I usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 12. 4. 2024, č. j. 33 Az 7/2024-20,

t a k t o :

- I. Návrh na ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti **se z a m í t á .**
- II. Kasační stížnost **se z a m í t á .**
- III. Žalobce **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení.
- IV. Žalovanému **se** právo na náhradu nákladů řízení **n e p ř i z n á v á .**

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Žalobce napadl žalobou podanou u Krajského soudu v Plzni (dále jen „krajský soud“) výše nadepsané rozhodnutí žalovaného, kterým bylo podle § 11a odst. 3 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, zastaveno řízení o další opakované žádosti žalobce ze dne 6. 3. 2024 o mezinárodní ochranu.

[2] Žalobce žalobu spojil s návrhem na ustanovení zástupce pro řízení o žalobě. Návrh odůvodnil svou neznalostí českého jazyka a právního řádu. Dále uvedl, že vzhledem ke svému zajištění v ZZC nemá možnost obstarat si zástupce běžnou cestou a ani na to nemá

finanční prostředky. Na výzvu krajského soudu k prokázání svých majetkových poměrů sdělil, že je svobodný a žije ve společné domácnosti se svým kamarádem. Za bydlení platí nájemné ve výši 5 000 Kč měsíčně. Má syna, se kterým nežije, ale na jeho výchovu přispívá 3 000 Kč měsíčně.

[3] Krajský soud připomněl, že v řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu není zastoupení účastníka advokátem povinné. Při posuzování žádosti vycházel z ust. § 35 odst. 10 s. ř. s. podle kterého platí, že *navrhovatel, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát*. Nejprve přistoupil k hodnocení naplnění podmínky předpokladu osvobození od soudních poplatků. Krajský soud uvedl, že je povinen posoudit, zda žadatel splňuje podmínky pro alespoň částečné osvobození od soudních poplatků, a to i v případě nyní řešené věci, která je od placení soudního poplatku ze zákona osvobozena. Po zhodnocení žalobcovy majetkové situace dospěl k závěru, že první podmínku pro ustanovení zástupce naplňuje.

[4] V případě posouzení druhé podmínky, a sice nutnosti ustanovení zástupce k ochraně práv účastníka řízení, dospěl krajský soud k opačnému závěru. Nejprve hodnotil, zda je žalobce sám způsobilý hájit se před soudem. Vzal přitom v potaz, že se žalobce domáhá soudního přezkumu rozhodnutí o zastavení řízení o další opakované žádosti o mezinárodní ochranu bez toho, aby uvedl nové, azylově relevantní skutečnosti. Věc není nijak složitá po skutkové a právní stránce. Žaloba byla podána bez ohledu na to, že byla sepsána v rámci bezplatné právní pomoci, bez vad. Současně je soudu známo, že obvykle podáním žaloby účast žalobců v řízení běžně končí, neboť už všechny relevantní argumenty uvedli. Krajský soud proto žádost žalobce napadeným usnesením zamítl.

[5] Žalobce se současně domáhal, aby krajský soud přiznal žalobě odkladný účinek. Krajský soud uvedl, že žalobce dostatečně netvrdil a ani neprokázal odůvodněnost svého návrhu, a proto jej zamítl.

[6] Krajský soud tak výše nadepsaným usnesením zamítl návrh žalobce na ustanovení zástupce z řad advokátů pro řízení o žalobě proti rozhodnutí žalovaného (výrok I) a zamítl návrh na přiznání odkladného účinku žaloby (výrok II).

II. Obsah kasační stížnosti a vyjádření žalovaného

[7] Proti výroku I usnesení krajského soudu podává žalobce (dále „stěžovatel“) kasační stížnost, jejíž důvody podřazuje pod § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) s. ř. s. Stěžovatel zároveň žádá o ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti a přiznání odkladného účinku kasační stížnosti.

[8] Stěžovatel v kasační stížnosti uvedl, že řádně a pravdivě vyplnil formulář pro uvedení majetkových poměrů, je zcela bez příjmů a nemá žádný majetek. První podmínku pro ustanovení zástupce tak jistě splňuje. Ke druhé podmínce uvedl, že Nejvyšší správní soud ve své judikatuře nijak nedefinoval, jak by mělo být vykládáno sousloví, že je ustanovení zástupce „nezbytně třeba“. Není tedy jasné, jak tento pojem vykládat, a je třeba posuzovat

pokračování

každý jednotlivý případ individuálně. Stěžovatel nesouhlasil s krajským soudem v tom, že právní úprava azylového řízení je jednoduchá, a proto žalobci běžně formulují své návrhy sami. K tomu zdůraznil, že tyto návrhy jsou tvořeny prostřednictvím zprostředkované právní pomoci, kdy věc s účastníky konzultují advokáti. Ti je už ale nezastupují před soudem. Nelze tedy vyvodit závěr, že by se žalobce v právním řádu sám natolik dobře orientoval. Naopak, stěžovatel se v právním řádu neorientuje. Pro žadatele o azyl, občana cizí země, je právní úprava azylového řízení složitá, zvláště pokud zcela nerozumí českému (právnímu) jazyku. K podání včasné žaloby a využití dalších procesních práv došlo v součinnosti s advokátem a krajský soud z těchto skutečností nemůže dovozovat, že je stěžovatel znalý českého právního řádu. Stěžovatel má za to, že u něj byly splněny obě podmínky pro ustanovení zástupce pro řízení a krajský soud tuto otázku posoudil nesprávně. Skutkový stav, tak jak jej zjistil krajský soud, nemůže obstát, neboť nemá oporu ve spise. Napadené usnesení krajského soudu stěžovatel považuje za nepřezkoumatelné.

[9] Žalovaný ve svém vyjádření uvedl, že považuje žádost o přiznání odkladného účinku stěžovatele za bezpředmětnou. Kasační stížnost je ve smyslu § 32 odst. 8 písm. a) zákona o azylu nepřipustná, neboť se jedná o další opakovanou žádost o udělení mezinárodní ochrany. Pokud jde o ustanovení zástupce pro žalobní řízení, žalovaný ponechává tuto otázku na úvaze Nejvyššího správního soudu.

III. Posouzení Nejvyšším správním soudem

[10] Nejvyšší správní soud nejprve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti, přičemž zjistil, že je podána včas, osobou oprávněnou a je proti napadenému usnesení přípustná za podmínek § 102 a násl. s. ř. s., a to i přesto, že by případná kasační stížnost směřující proti rozsudku ve věci samé přípustná nebyla ve smyslu § 32 odst. 8 písm. a) zákona o azylu. V situaci, kdy krajský soud dosud nerozhodl o věci samé, navíc Nejvyšší správní soud nebyl oprávněn tuto otázku v danou chvíli předjímat. V tomto případě totiž Nejvyšší správní soud přezkoumává procesní usnesení o zamítnutí návrhu žalobce na ustanovení zástupce z řad advokátů, proti němuž je kasační stížnost přípustná (usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 5. 2014, č. j. 3 As 125/2012-43, č. 3072/2014 Sb. NSS).

[11] Nejvyšší správní soud nepožadoval po stěžovateli doložení povinného zastoupení v řízení o kasační stížnosti. Jak uvedl rozšířený senát v usnesení ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014-19, č. 3271/2015 Sb. NSS: *„Je-li podána kasační stížnost proti usnesení krajského soudu o neosvobození od soudních poplatků, o neustanovení zástupce či proti jinému procesnímu usnesení učiněnému v řízení o žalobě, je rozhodnutí Nejvyššího správního soudu o kasační stížnosti učiněno v rámci tohoto řízení, a proto se zde ustanovení § 105 odst. 1 a 2 s. ř. s. neuplatní.“* Na povinném zastoupení stěžovatele advokátem tak v tomto případě není nutno trvat, jelikož předmětem kasačního přezkumu je rozhodnutí (usnesení), jímž byl zamítnut návrh na ustanovení zástupce.

[12] Nejvyšší správní soud nicméně nejprve posoudil návrh stěžovatele na ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti, neboť byť není zastoupení stěžovatele advokátem v nynějším řízení povinné, je jistě možné.

[13] Nejvyšší správní soud shledal, že zastoupení stěžovatele není pro ochranu jeho práv v řízení o kasační stížnosti nezbytně třeba. Projednávaná procesní věc spočívá

v neustanovení zástupce v řízení o žalobě před krajským soudem. Jako taková je jednoduché povahy, podaná kasační stížnost splňuje předepsané náležitosti, zejména je z ní zřejmé, proč stěžovatel napadá usnesení krajského soudu a že argumentaci krajského soudu porozuměl. Nejvyššímu správnímu soudu proto nic nebrání v tom, aby o takto formulované kasační stížnosti věcně rozhodl, aniž stěžovatel v důsledku tvrzené neznalosti práva mohl v řízení utrpět újmu (srov. rozsudek NSS ze dne 31. 1. 2023, č. j. 3 As 290/2022-19). Stěžovatel totiž vymezil důvody svého nesouhlasu se závěry krajského soudu v rozsahu postačujícím pro posouzení kasační stížnosti a zároveň předmětem řízení o kasační stížnosti je otázka takové povahy, že k ochraně práv stěžovatele není advokáta nezbytně třeba, což je jednou z nutných podmínek pro ustanovení zástupce z řad advokátů v řízení o kasační stížnosti dle § 35 odst. 10 s. ř. s. Nejvyšší správní soud proto návrh stěžovatele na ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti výrokem I tohoto rozsudku zamítl.

[14] Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené usnesení netrpí vadami, k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.). Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

[15] Předně nelze přisvědčit stěžovateli, že je napadené usnesení nepřezkoumatelné. Přestože je odůvodnění napadeného usnesení stručné, kritéria přezkoumatelnosti splňuje. Krajský soud zcela dostatečně popsal, proč není ustanovení zástupce v této věci nezbytně třeba k ochraně práv stěžovatele. Stěžovatel přitom v kasační stížnosti neuvedl, v čem má být napadené usnesení nepřezkoumatelné. Nejvyšší správní soud se tak tímto důvodem zabýval z úřední povinnosti a nepřezkoumatelnost usnesení neshledal. Odůvodnění je srozumitelné a je z něj seznatelné, z jakých důvodů soud ke svým závěrům dospěl.

[16] Stěžovatel v kasační stížnosti dále pouze obecně uvedl, že skutkový stav zjištěný krajským soudem nemá oporu ve spise. Pokud by tomu tak bylo, jednalo by se o jinou vadu řízení ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. Nejvyšší správní soud však tuto vadu řízení před krajským soudem neshledal. Z obsahu spisu krajského soudu je patrné, že krajský soud vycházel při svém rozhodování z podkladů poskytnutých stěžovatelem. Důvod kasační stížnosti ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. tedy není dán.

[17] Nejvyšší správní soud je ve shodě s krajským soudem přesvědčen, že v řízení před krajským soudem nebylo pro ochranu stěžovatelových práv ustanovení zástupce nutné. Podle čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod má každý právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení. Zajištěním právní pomoci se realizuje materiální rovnost účastníků. Rovnost účastníků však neznamená, že by žalobci musel být zástupce ustanoven v každém případě, v němž na straně žalovaného vystupuje správní orgán s odborným zastoupením.

[18] Podle § 35 odst. 10 s. ř. s. *navrhovatel, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát.* Z citace uvedeného ustanovení vyplývá, že účastníku řízení lze ustanovit zástupce pouze tehdy, jestliže jsou kumulativně splněny dvě podmínky: 1. jde o účastníka, u něhož jsou dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, a 2. jestliže je to nezbytně třeba k ochraně jeho zájmů.

pokračování

[19] Z napadeného usnesení krajského soudu plyne, že v případě první z uvedených podmínek krajský soud na základě předložených majetkových poměrů vyhodnotil, že tuto podmínku splňuje. Návrh stěžovatele na ustanovení zástupce pro řízení o žalobě byl zamítnut pro nenaplnění druhé z uvedených podmínek, tedy proto, že ustanovení zástupce není nezbytně třeba k ochraně práv stěžovatele.

[20] Z judikatury Nejvyššího správního soudu vyplývá, že správní soud by měl při posuzování naplnění této podmínky přihlížet zejména k charakteru projednávané věci, k osobnostním poměrům žalující osoby, k úrovni žaloby, případně dalších podání, z nichž lze dovodit úroveň povědomí žalobce o jeho právech v soudním procesu a vůbec právních poměrech v České republice (např. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 9. 2003, č. j. 1 Asz 5/2003-46, ze dne 26. 2. 2004, č. j. 6 Asz 19/2003-45, ze dne 8. 1. 2013, č. j. 3 As 92/2012-34, ze dne 31. 5. 2011, č. j. 5 Afs 20/2011-62, či ze dne 21. 5. 2015, č. j. 7 As 84/2015-14). Za hlavní kritérium je přitom pro závěr soudu o potřebě ochrany práv účastníka řízení považován návrh (žaloba) a jeho obsahová a formální úroveň, neboť právě formulace návrhu (žaloby) klade na účastníka řízení po odborné stránce největší nároky (např. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2004, č. j. 4 As 21/2004-64, a ze dne 27. 9. 2017, č. j. 1 As 312/2017-12).

[21] Stěžovatel v kasační stížnosti tvrdí, že se správní žalobou mu pomohl advokát v rámci programu poskytování bezplatné právní pomoci pro žadatele o azyl. Pomoc zahrnuje konzultaci a sepsání podání, vč. žaloby, nikoliv už však zastupování před soudem. To však neznamená, že je nezbytné ustanovit mu pro řízení před krajským soudem zástupce.

[22] Institut ustanovení zástupce na základě žádosti účastníka je institutem výjimečným a lze jej využít jen v případech vskutku závažných jak z hlediska jejich dopadu na účastníka, tak i z hlediska právní náročnosti věci (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 8. 2013, č. j. 3 As 76/2013-21). Úmyslem zákonodárce není přiznat právo na ustanovení zástupce každému, kdo o to požádá; v opačném případě by zákonodárce spojoval možnost ustanovení zástupce pouze se splněním podmínek pro osvobození od soudních poplatků, a nikoliv též s nezbytností ochrany práv účastníka (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 1. 2022, č. j. 2 As 272/202-14). Pojem nezbytnosti je přitom třeba vykládat tak, že jde o situace, v nichž je konkrétními okolnostmi odůvodněn závěr, že bez zastoupení by účastníkovi řízení mohla vzniknout nikoli nezanedbatelná újma.

[23] Stěžovatel v kasační stížnosti uvádí, že „*Ministerstvo zahraničí poskytuje žadatelům o azyl bezplatnou právní pomoc prostřednictvím advokátů, kteří s účastníkem celou věc nejprve zkonzultují a poté připraví i žalobu proti rozhodnutí o zamítnutí azylu, kterou žadatel předá k podání.*“ Z uvedeného je patrné, že stěžovatel měl možnost věc konzultovat s právním profesionálem, který pro něj následně připravil i žalobu – tedy, jak vyplývá z výše citované judikatury, po odborné stránce nejnáročnější a nejdůležitější procesní úkon v soudním řízení správním. V souvislosti s formulací žalobních bodů tak stěžovateli byla poskytnuta právní pomoc, byť ne zástupcem ustanoveným podle § 35 odst. 10 s. ř. s. Tím bylo eliminováno riziko vzniku nezanedbatelné újmy spočívající v nesprávné formulaci žaloby. Vznik nezanedbatelné újmy stěžovateli nehrozí ani v dalším průběhu řízení. Nejvyššímu správnímu soudu není známa žádná konkrétní okolnost, pro kterou by se měl domnívat, že při vedení řízení včetně případného ústního jednání není vyřizující soudce objektivně

či subjektivně schopen dbát na zachování procesních práv nezastoupeného stěžovatele a jeho rovného postavení ve srovnání s žalovaným. Navíc jádrem tohoto řízení je přezkum rozhodnutí, jímž žalovaný zastavil řízení o žádosti stěžovatele o udělení mezinárodní ochrany, a to z důvodu, že šlo již o další opakovanou žádost, a stěžovatel v další opakované žádosti neuvedl žádné nové skutečnosti, které by odůvodňovaly vyhovění žádosti o mezinárodní ochranu. Nepoukázal ani na žádnou podstatnou změnu okolností a ani takových skutečností, pro které by bylo možné se důvodně domnívat, že by stěžovateli hrozilo pronásledování, či vážná újma. Nejedná se tak o posouzení komplikovaných právních otázek, jež by potenciálně ustanovení zástupce mohlo odůvodňovat. Co se týče neznalosti českého jazyka, na kterou stěžovatel nyní poukazuje, Nejvyšší správní soud podotýká, že ze správního spisu plyne, že v řízení o správním vyhoštění stěžovatel tvrdil, že se synem mluví česky, jelikož zde žije dvacet let a česky mluví.

[24] S ohledem výše uvedené se Nejvyšší správní soud ztotožňuje s posouzením krajského soudu, který vyhodnotil, že stěžovatel pro ustanovení advokáta nesplňuje podmínku nezbytnosti k ochraně svých práv.

IV. Závěr a náklady řízení

[25] S poukazem na shora uvedené důvody Nejvyšší správní soud zamítl kasační stížnost jako nedůvodnou (§ 110 odst. 1 s. ř. s. *in fine*).

[26] O žádosti o přiznání odkladného účinku Nejvyšší správní soud samostatně nerozhodoval, neboť rozhodl bezodkladně ve věci samé.

[27] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti Nejvyšší správní soud rozhodl podle § 60 odst. 1 věty první a odst. 7 s. ř. s. za použití § 120 s. ř. s. Stěžovatel nebyl v řízení o kasační stížnosti úspěšný, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalovanému, jemuž by jinak právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti příslušelo, soud náhradu nákladů řízení nepřiznal, protože mu podle obsahu spisu nevznikly žádné náklady nad rámec běžné úřední činnosti.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 7. června 2024

JUDr. Tomáš Langášek, LL.M.
předseda senátu